

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מוליאר ואנטיכי

(מ"א א') **משנה:** מוליאר הגרוף (מן הגחלים מבעוד יום) - שותין הימנו בשבת. אנטיכי - אע"פ שגרופה אין שותין הימנה¹.

(ומברר) היכי דמי מוליאר הגרוף? **תנא:** מים מבפנים וגחלים מבחוץ.

אנטיכי - (1) רבה אמר: בי כירי². (2) רב נחמן בר יצחק אמר: בי דודי (יורה גדולה עם שוליים כפולים, וגחלים ביניהם, ומים למעלה). וכל שכן בי כירי אסור (שמתוך שהאור תדיר בו ודופנו עב, מרתח).

תניא כוותיה דרב נחמן: אנטיכי - אע"פ שגרופה וקטומה, אין שותין הימנה, מפני שנחושתה מחממתה.

המיחם שפינהו

(מ"א א') **משנה:** המיחם שפינהו, לא יתן לתוכו צונן (מים צוננים) בשביל שייחמו, אבל נותן הוא (מים צוננים) לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן.

מאי קאמר? אמר רב אדא בר מתנא, הכי קאמר: המיחם שפינה ממנו מים חמין, לא יתן לתוכן מים מועטים כדי שייחמו, אבל נותן לתוכו מים מרובים, כדי להפשירן.

והלא מצרף! רבי שמעון היא, דאמר: דבר שאין מתכוין, מותר.

(מ"א ב') מתקיף לה אביי: מידי מיחם שפינה ממנו מים קתני? מיחם שפינהו קתני!

אלא אמר אביי, הכי קאמר: המיחם שפינהו ויש בו מים חמין, לא יתן לתוכו מים מועטים בשביל שייחמו, אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן.

ומיחם שפינה ממנו מים, לא יתן לתוכו מים כל עיקר, מפני שמצרף; ורבי יהודה היא, דאמר דבר שאין מתכוין אסור.

1. רש"י פירש, מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת, לפי שאין מוסיף הבל אלא משמר ומקיים חום שלהן, ואנטיכי אפילו גרופה אין שותין הימנה, לפי שמוספת הבל. והקשו תוספות, דלא שייך למיגזר במוסיף הבל אלא בהטמנה גזירה שמא יטמין ברמץ. ועוד, דדוחק לומר דמתניתין איירי כשעשה האיסור. ועוד קושיות, עיי"ש. וכתבו, ונראה כפירוש ה"ר פורת, מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת שמוזגין המים חמין ביין, לפי שהמים אינם כ"כ חמין במוליאר שיתבשל היין מן המים שמוזגין לתוכו אבל אנטיכי אף על פי שגרופה אין שותין הימנה לפי שאנטיכי יש בה הבל יותר ומתבשל היין מן המים בשעת מזיגה. וראה עוד רמב"ם (פיה"מ). וב'משנה תורה' אינו מביא את דין המשנה. וצ"ב. וראה ר"ן (יט ב ברי"ף).

2. חלל יש בכירה אצל חלליה שהגחלים בו, ומים נתונים בחללה השני, ואף על גב דדמי למוליאר, מיהו כירה דופנה עב, והאור תדיר בתוכה כל ימות החול ודופנה חם מאד, ומוסיף הבל במים אע"פ שגרופה מן הגחלים. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

נתינת מים חמים לצוננים, וצוננים לחמים:³ רב אדא בר אהבה ואב"י נחלקו בפירוש המשנה. ולאב"י המפרש המיחם שפינהו עם המים שבתוכו, מוכח: (א) מותר לתת מים חמים מכלי ראשון לתוך צונן.⁴ (ב) מותר לתת מים צוננים מרובים לתוך חמים מועטים שבכלי ראשון.⁵ לפי רב אדא, לא מבואר.⁶ הרמב"ם פסק כרב אדא בר אהבה. וכן פסק השו"ע.⁷ והטור הוסיף הדינים כאב"י. וכן פסק הרמ"א.⁸

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שיח)

יב. ימחם שפנה ממנו מים חמין, מותר לתת לתוכו מים צונן (מרב"ם) כדי להפשירן; ומותר לצק מים חמין לתוך מים צונן, או צונן לתוך חמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שמחממין הרבה. הגה: ואם המים מרב"ם כל כך שאי אפשר שיתבטלו, רק שפיגו צנתן, אפלו בכלי ראשון שרי רק שלא יהיה על האש (טור).

נתינת צוננים למיחם שפינהו

(מ"א א') **משנה:** המיחם שפינהו, לא יתן לתוכו צונן (מים צוננים) בשביל שייחמו, אבל נותן הוא (מים צוננים) לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן.
(מ"א ב') אמר רב: לא שנו (שמותר לתת צוננים למיחם שפינהו) אלא שיעור להפשיר. אבל שיעור לצרף אסור (אע"פ שאינו מתכוון).

3. כל הפיסקה על פי ביאור הגר"א (שיח"ב, ס"ק לה-לח).

4. שכן מלשון המשנה, המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן, אפשר לדייק "לא יתן לתוכו", אבל לתת ממנו מים חמים לתוך צונן - מותר.

5. שכן תנן "אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן". ופירש אב"י לא יתן לתוכו מים (צוננים) מועטין כדי שייחמו, אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן. ע"פ ביאור הגר"א.

6. ביחס לדין ראשון, דייקנו מלשון המשנה, המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן, משמע - אבל לתת ממנו לתוך צונן - מותר. אבל לרב אדא בר אהבה דמוקי למתניתין במיחם שפינה ממנו מים, אין לדייק, שכן הא דקתני "לא יתן לתוכו צונן וכו'", לרבותא נקטיה, שאין בזה משום מצרף. אבל לא לדייק מזה שחם לתוך צונן מותר. ביחס לדין השני, לרב אדא, לא איירי המשנה במיחם שיש בו מים. ויתכן שכשיש במיחם מים חמים אסור ליתן לתוכו אפילו צונן מרובה.

7. או"ח שיח"א-יב. ובביאור דברי הרמב"ם (הל' שבת כב, ה-ו) האריכו המפרשים. הב"י נוטה לומר שלא דוקא נקט אמבטי, אלא הוא הדין לכל כלי ראשון. וגם צונן מרובה לתוך חמים אסור (ועיי"ש שכותב הסבר נוסף לפיו גם להרמב"ם צונן מרובה לחמים מותר, ומשמע שאינו נוקטו לעיקר). לפיו, יש חומרא בכלי ראשון, שאסור לתת צונן, אפילו מרובה, לחמים שבכלי ראשון להפשיר (ועיי"ן עוד ט"ז ס"ק יח, שחולק על דבריו). והגר"א סובר שלהרמב"ם ישנה חומרא נוספת שאסור גם לתת חמים מכלי ראשון לתוך צונן, עיי"ש (בביאורו על סעי' יא-יב). והב"י סובר שבזה דעת הרמב"ם שמותר (ונחלקו בהבנת הרמב"ם, האם אמבטי כלי ראשון או שני. וראה עוד להלן).

8. בסעי' יב כתב להדיא שמותר לתת צוננים מרובים לחמים מועטים. ומה שלא כתב להדיא גם שמותר לתת חמים מכלי ראשון לתוך צונן, סמך על דבריו בסעי' יא, שהשו"ע כתב שמותר ליתן מאמבטי לצונן וכו' וכתב הרמ"א אע"פ שהוא כלי שני. דמשמע שגם בכלי ראשון הדין כן. ראה ביאור הגר"א (ס"ק לח).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ושמואל אמר: אפילו שיעור לצרף מותר (שאין מתכוין לכך⁹).

שיטות הראשונים

איסור המצרף: רש"י פירש, כשכלי מתכת חם, ונותן לתוכו צונן, מחזק את הכלי, וזו גמר מלאכת הצורפין. הרמב"ם כתב
"...שכן לוטשי הברזל עושים: מחמין את הברזל עד שיעשה גחלת, ומכבין אותו במים כדי לחסמו, וזה הוא לצרף"
שהעושה אותו חייב, והוא תולדת המכבה. ודעת ריטב"א, דצירוף דרבנן.¹⁰

9. וכתב הר"ן (יט ב ברי"ף, ד"ה מאי קאמר) ואע"ג דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה (כמבואר ע"ה א'), הכא לאו פסיק רישיה הוא לפי שכשמצרפין הכלי מחממין אותו תחילה ביותר. והכא אפשר שלא יגיע לצירוף מפני שהמים שבתוכו מונעין אותו מלהתחמם כל כך. והרב המגיד כתב (הל' שבת יב,ב) שנראה מדברי הרמב"ם שכל שאינו מכין לצרף אין ראוי לומר בו פסיק רישיה ולא ימות וליחייב, מפני שכשהוא מתכוין הוא עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל, שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי (וראה להלן).

10. מקורות - רש"י (מ"א ב', ד"ה והלא מצרף). רמב"ם (הל' שבת יב,ב). ריטב"א (מ"א ב', ד"ה ומדאמרינן).